

Bieńkowski, Andrzej

Spółeczno-ekonomiczne zagadnienia opodatkowania polskiego rolnictwa

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 18, 162-172

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Andrzej Bieńkowski *

Spoleczno - ekonomiczne zagadnienia opodatkowania polskiego rolnictwa.

Wstęp

Obszary wiejskie zajmują 90% terytorium naszego kraju a ich mieszkańcy stanowią 38,2%, prawie 15 milionów obywateli Rzeczypospolitej. Ponad połowa ludności wsi żyje w rodzinach posiadających ziemię, nieco mniej bo 44,5% zatrudnionych jest w rolnictwie. W świetle danych z ostatniego spisu rolnego mamy 1,8 milionów indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha. Dla prawie połowy spośród ich właścicieli rolnictwo jest dodatkowym a nie głównym źródłem utrzymania. Na problemy nurtujące polską wieś i rolnictwo w okresie transformacji systemowej a także w procesie wchodzenia do struktur unijnych składają się :

- * niski poziom dochodów tego środowiska,
- * jawne oraz ukryte bezrobocie na wsi,
- * ubóstwo wsi i związany z nim gorszy niż w mieście poziom wykształcenia mieszkańców,
- * niski poziom wielofunkcyjności obszarów wiejskich.

Jedynie 45,9% gospodarstw rolnych produkuje na rynek żywność o wartości większej niż 2,5 tys. złotych rocznie. Kryteria towarowości na poziomie 5 tys. złotych rocznie spełnia 33% gospodarstw, a tylko 12,2% to jest 259 tys. gospodarstw sprzedaje w ciągu roku produkty o wartości powyżej 15 tys. złotych. Oznacza to, że ponad 50% gospodarstw rolnych wytwarza produkty rolne przede wszystkim na własne potrzeby. Rolnictwo jest głównym źródłem dochodów dla 578 tys. gospodarstw ale wyłącznie z niego utrzymuje się 300 tysięcy. Ostatnie lata uwidoczniły pogarszającą sytuację dochodową tego środowiska oraz wzrost rozpiętości pomiędzy biedą a rolniczą zamożnością. Szacuje się, że jedynie 15% gospodarstw odniosło korzyści z transformacji systemowej.

Pojęcie podatku

Pierwsze świadczenia obywateli na rzecz państwa występowały w postaci pracy przymusowej. W rozwoju historycznym osobiste świadczenia usług w coraz większym stopniu były zastępowane daninami publicznymi w naturze,

a rozwój wymiany uwarunkowany także ich istnieniem doprowadził do pojawienia się pieniądza. Nastąpiło przejście od gospodarki naturalnej do towarowo - pieniężnej, oraz zastąpienie danin naturalnych pieniężnymi czyli podatkami ^{1/}. Według najbardziej rozpowszechnionej definicji podawanej przez J. Głuchowskiego podatek to: pieniężne, przymusowe, ogólne, nieodpłatne i bezwrotne świadczenie na rzecz państwa i innych związków publicznych, lub jak podaje M. Wypych podatek to: nieodpłatne, przymusowe, bezwrotne i pieniężne świadczenie o charakterze ogólnym nakładane jednostronnie przez państwo na podstawie przepisów prawa określających sposób wymiaru oraz warunki i terminy płatności tego świadczenia ^{2/}. Z definicji podatku wynikają jego cechy:

- * **pieniężny** charakter różni podatek od innych świadczeń osobistych i materialnych na rzecz państwa. W praktyce świadczenia niepieniężne należą do przeszłości;

- * **przymusowość** odróżnia podatek od świadczeń dobrowolnych. Relacja między podmiotem zobowiązanym do płacenia a organem nakładającym podatek ma charakter podporządkowania a sam obowiązek świadczenia podatku może być wyegzekwowany przez odpowiedni organ finansowej administracji państwa;

- * **ogólny** charakter podatku przesądza o jego zasięgu, obejmuje on wszystkie podmioty będące podatnikami na mocy obowiązujących przepisów prawa;

- * **nieodpłatność** podatku polega na tym, że podmiotowi uiszczającemu nie przysługuje z tytułu zapłaty podatku roszczenie świadczenia ze strony państwa;

- * **bezwrotność** sprowadza się do tego, że uiszczony podatek nie podlega zwrotowi a wyjątki dotyczą sytuacji gdy podatek został nieprawidłowo naliczony;

- * **jednostronność** podatku oznacza, że z definicji podatku wyłączone są świadczenia oparte na umowie. Podatek ustala organ państwowy bez konieczności uzyskiwania zgody podatnika.

Do celów poznawczych jak i praktycznych podatki mogą być różnie klasyfikowane. Ze względu na kryterium przedmiotowe dzieli się je na:

- * podatki majątkowe i podatki od praw majątkowych a ich źródłem jest posiadany przez podatnika majątek. Jeżeli na skutek nałożenia podatku następuje uszczuplenie majątku to wówczas taki podatek określa się mianem podatku realnego, jeśli natomiast źródłem podatku jest dochód z majątku to taki podatek nazywa się nominalnym;

- * podatek od przychodów, który płaci się w związku z działalnością go-

spodarczą i osiąganymi z tego tytułu przychodami;

* podatki od dochodów, gdzie przedmiotem opodatkowania jest dochód osiągniany z pracy czy innej działalności gospodarczej;

* podatki od wydatków są typowymi podatkami od konsumpcji i zakres ich stosowania jest obecnie ograniczony.

Z punktu widzenia związku pomiędzy ciężarem podatkowym a ponoszącym go podatnikiem wyróżnia się **podatki bezpośrednie** - w przypadku których istnieje określona zależność między płaconym podatkiem, tj. rodzajem podatku, jego wysokością, trybem płacenia a podatnikiem, oraz **podatki pośrednie** - obciążające podatnika w sposób nie pozostający w ścisłym związku z jego sytuacją dochodową i majątkową. Inny podział podatków związany jest z władztwem podatkowym. Rozróżniamy tu podatki nakładane przez państwo i podatki nakładane przez władze samorządowe. Z tym podziałem powiązane są podatki centralne, regionalne i lokalne ³ /.

Podatek rolny.

Specyfika polskiego rolnictwa jako działu gospodarki narodowej wynika nie tylko ze społecznej niezbędności jego produkcji ale także z bardzo zróżnicowanych warunków w jakich funkcjonuje. Te ostatnie spowodowane są zarówno czynnikami obiektywnymi, często o trwałym charakterze, przykładowo różna jakość gruntów, jak i czynnikami przypadkowymi natury losowej np. warunki pogodowe. Ponadto zróżnicowany ustrój rolny, znaczna polaryzacja gospodarstw pod względem obszarowym czy skali produkcji, spowodowały, podobnie jak w innych państwach, objęcie dochodów rolniczych odrębnym podatkiem, zastępującym w rzeczywistości opodatkowanie podatkiem obrotowym i dochodowym, któremu przypisuje się następujące funkcje:

- * zaspokajanie potrzeb publicznych - funkcja fiskalna;
- * stymulowanie produkcji i przemian w strukturze agrarnej - funkcja stymulacyjna;
- * regulowanie dochodów rolniczych - funkcja regulacyjna.

Regulacyjna funkcja podatku rolniczego oddziałuje na poziom i strukturę dochodów w tym dziale gospodarki. Regulacja oznacza zarówno obniżenie nadmiernych dochodów jak i rezygnację poprzez ulgi i zwolnienia z uszczuplania najniższych. Podatek ten poprzez sam fakt istnienia pełni automatycznie funkcję regulacyjną w stosunku do dochodów. Uszczuplając je wpływa na wielkość akumulacji, a tym samym zmniejsza możliwości pro-

dukcyjne gospodarstw. W tej sytuacji podatek rolniczy pełni jednocześnie funkcję regulacyjną jak i stymulacyjną. Skuteczność realizowania poprzez podatek podstawowych funkcji zależy od jego rodzaju. Rozróżnienia podatków rolniczych dokonuje się na podstawie wielorakich kryteriów, ale najczęściej stosowanym jest rodzaj podstawy opodatkowania, od której jest naliczany. Zarówno w teorii jak i praktyce spotykamy dwie koncepcje z tym związane:

- * koncepcję przyczynową,
- * koncepcję skutkową.

Koncepcja pierwsza przyjmuje za podstawę naliczania podatku czynniki mające wpływ na wyniki gospodarstwa rolnego, głównie ziemię i budynki. Natomiast druga opiera wymiar podatku na wynikach produkcyjnych, dochodowych czy przychodowych gospodarstw, bez uwzględnienia źródeł ich powstawania. Biorąc pod uwagę rodzaj podstawy opodatkowania oraz sposób jej naliczania wyróżniamy następujące podatki rolne:

- * dochodowy, którego podstawą naliczania jest rzeczywisty ściśle ustalony dochód z gospodarstwa;
- * dochodowościowy, gdzie za podstawę opodatkowania przyjmuje się szacunkowy dochód z gospodarstwa;
- * przychodowy, gdzie kryterium naliczania tego podatku jest rzeczywisty przychód z gospodarstwa;
- * przychodowościowy, dla którego podstawą wymiaru jest szacunkowy przychód z gospodarstwa;
- * majątkowy, podatek ten nalicza się na podstawie wyceny podstawowych składników majątku gospodarstwa, ziemi i budynków. Klasyczną odmianą podatku majątkowego jest podatek leśny czy gruntowy.

Funkcje podatku rolniczego w naszym kraju pełni podatek rolny uregulowany Ustawą z 15 listopada 1984 roku o podatku rolnym. Wcześniej obowiązywało opodatkowanie, którego zasady zostały opracowane jeszcze w 1946 roku i z małymi zmianami przetrwały do lat osiemdziesiątych. Zakładały one przyjęcie przychodu szacunkowego jako podstawy wymiaru podatku oraz jego naliczanie z zastosowaniem progresji. Przychód szacunkowy stanowiący podstawę wymiaru podatku wyrażał ogół efektów /pożytków/ pochodzących z gospodarstwa rolnego. W praktyce odzwierciedlał on w kwintalach żyta a później w złotych produktywność ziemi i był określany według norm szacunkowych z 1 ha użytków rolnych. Normy te powiązano z rodzajem użytków rolnych, ich klasą bonitacji i położeniem. Podatek zatem miał charakter przychodowy, uwzględniał wpływ renty różniczkowej na wyniki gospodarowania w rolnictwie ^{4/}

Zasady naliczania podatku rolnego.

Opodatkowaniu podatkiem rolnym podlegają określone w Ustawie grunty pozostające we władaniu gospodarstw rolnych. Za gospodarstwo rolne do celów podatkowych uważa się obszar użytków rolnych, lasów i gruntów leśnych, gruntów pod stawami oraz gruntów pod zabudowaniami związanymi z prowadzeniem tego gospodarstwa o łącznej powierzchni przekraczającej 1 ha lub o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 1 ha przeliczeniowy, stanowiących własność lub znajdujących się w posiadaniu:

- * osoby fizycznej lub osoby prawnej;
- * jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej;
- * dwóch lub więcej osób fizycznych czy osób prawnych prowadzących wspólną gospodarke rolną.

Natomiast opodatkowaniu nie podlegają grunty:

- * pod jeziorami i wodami płynącymi, grunty na których mieszczą się zbiorniki służące do zaopatrzenia ludności w wodę, gruntu pod wałami przeciwpowodziowymi;
- * uznane za nieużytki;
- * pod lasami i zarejestrowanymi parkami;
- * przeznaczone na prowadzenie innej działalności gospodarczej niż działalność rolnicza;
- * stanowiące działki przyzagrodowe członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, którzy osiągnęli wiek emerytalny lub są inwalidami.

Zwolnienia podatkowe mają w praktyce różnorodny charakter, występują zarówno w postaci ulg stałych jak i okresowych. Przywileje wynikają również z charakteru podatku i odnoszą się do gruntów które nie przynoszą przychodów. Ulgi posiadają zatem charakter stymulacyjny i korekcyjny równocześnie, ale uwzględniają także zmniejszoną zdolność płatniczą. Preferencjami fiskalnymi objęte są głównie te grunty, które nie przynoszą przychodów. Dotyczy to gleb niskiej jakości / klasy V,VI i VI z/, gruntów położonych w pasie granicznym oraz gruntów objętych melioracją, w roku, w którym zostały zniszczone na skutek robót drenarskich ⁵/. Ulgi dotyczą także gruntów nabytych w celu utworzenia lub powiększenia istniejącego gospodarstwa, gruntów powstałych z zagospodarowania nieużytków, otrzymanych w drodze wymiany lub scalania a także użytków na których zaprzestano produkcji rolnej. Dodatkowo Rada Gminy może wprowadzić inne niż zawarte w Ustawie zwolnienia. W podatku rolnym przewidziana została również ulga inwestycyjna związana z poniesionymi wydatkami na budowę lub modernizację budynków, zakup i zainstalowanie niektórych urządzeń

melioracyjnych lub energetycznych. Obniżenie wymiaru podatku czy okresowe lub całkowite jego umorzenie oznacza rezygnację państwa z uszczuplenia dochodów rolniczych. W konsekwencji uszczuplony podatek winien przyczyniać się do pobudzania wzrostu określonych kierunków produkcji rolniczej. Zaletą podatku rolnego jest:

- * bodźcowe oddziaływanie w celu racjonalnego wykorzystania gruntów rolnych;
- * uzależnienie wysokości płaconego podatku od siły dochodowej ziemi;
- * oparcie stawki na jednostkach fizycznych;
- * zastosowanie ulg przedmiotowych i podmiotowych.

Podatek rolny jako instrument interwencji państwa.

W warunkach funkcjonującego rynku państwo posiada mniejsze niż w gospodarce centralnie kierowanej możliwości bezpośredniego uregulowania zjawisk gospodarczych i społecznych w rolnictwie. Pośrednio oddziałują jednak na rozwój produkcji i przemiany strukturalne w rolnictwie oraz jego otoczeniu. Służy temu między innymi interwencyjna polityka cenowa i celna jak również działania kontrolujące podaż produktów rolniczych. W swojej polityce interwencyjnej wykorzystuje także instrumenty bezpośrednie do których należy podatek rolny. Bez względu na sposób jego obliczania zawsze powoduje on uszczuplenie dochodów co prowadzi do określonych skutków ekonomicznych i społecznych. W przypadku rolnictwa wymiar podatku szczególnie wpływa na poziom akumulacji i spożycia a tym samym oddziałuje na produkcję i przemiany społeczne w otoczeniu wsi i rolnictwa. Podatek zbyt duży, zwłaszcza w długich okresach, ogranicza wzrost produkcji, zmniejsza spożycie, ale jednocześnie zmusza zatrudnionych w rolnictwie do podejmowania określonych działań powodujących wzrost przedsiębiorczości. Skutkiem będzie poprawa efektywności wykorzystania środków produkcji, wprowadzanie postępu rolniczego, modernizacja warsztatu wytwórczego oraz aktywizacja pewnych rejonów polegająca na łączeniu pracy w tym dziale z zatrudnieniem w sektorach pozarolniczych. Kiedy pojawią się tam możliwości zatrudnienia na stałe, szczególnie przy atrakcyjnych warunkach finansowych, pewna część czynnych zawodowo rezygnuje w ogóle z pracy w rolnictwie. Tak więc podatek oprócz hamowania wzrostu produkcji i spożycia daje również możliwości regulowania tych zjawisk w poszczególnych segmentach obszarowych gospodarstw rolnych.

Podatek rolny w Unii Europejskiej.

Podpisany 16 grudnia 1991 roku przez Polskę Układ o Stowarzyszeniu ze Wspólnotami Europejskimi zobowiązywał do podjęcia działań zmierzających w kierunku adaptacji naszego ustawodawstwa rolnego do wymogów unijnych 6 / gdzie stosowane są dwa rodzaje podatków rolnych:

- * podatek od dochodów rolniczych;
- * podatek od majątku rolniczego / ziemi i budynków/.

W rolniczej polityce podatkowej krajów Unii występuje generalna zasada polegająca na uwzględnieniu okoliczności, które decydują o zdolności płatniczej podatnika. Zgodnie z nią, ustawodawstwa poszczególnych państw określają rodzaje i zakres stosowanych potrąceń od dochodowej postawy opodatkowania, które uwzględniają wydatki podatnika związane z nabyciem i utrzymaniem ziemi oraz jego sytuację osobistą. Tak więc celem podatku rolnego jest przede wszystkim oddziaływanie na rynek ziemi, chodzi głównie o zapobieganie spekulacjom przy obrocie gruntami. Podatek ten realizuje aspekt redystrybucyjny dochodu, ponieważ ziemia jest źródłem dochodu rentowego. Dlatego też założenia polityki podatkowej w rolnictwie Unii postulują jego redystrybucję. Opodatkowanie majątku rolniczego może przybierać różne formy. Podlega mu wartość gruntów, budynków, przeniesienie własności lub posiadanie oraz przyrost ich wartości spowodowany zmianami w planowaniu przestrzennym. W krajach Unii obserwujemy małe zróżnicowanie przepisów dotyczących podatku od wartości gruntów i budynków. Zasady wymiaru podatku uwzględniają korzyści wynikające z położenia majątku rolnego. W tym właśnie kierunku powinna iść przebudowa rolniczego systemu podatkowego w naszym kraju, oparta na rentowym podatku gruntowym /majątkowym/ i podatku od dochodów rolniczych.

Podatek od wartości dodanej w rolnictwie.

Z naszym rolnictwem ściśle związany jest podatek rolny, jednak niektórych rolników objęły również regulacje prawne dotyczące podatku od wartości dodanej /VAT/, który jest wielofazowym podatkiem pośrednim. Polega on na doliczaniu w każdej fazie obrotu do ceny netto towaru podatku, według obowiązującej dla niego stawki, przy jednoczesnej możliwości dokonywania odliczenia kwot podatku naliczonego w cenach nabytych surowców, materiałów, półfabrykatów i usług. Stawki podatku VAT wynoszą 22%,7%,3% i 0%. W uproszczeniu można powiedzieć, że system VAT

oparty jest na mechanizmie „opodatkowanie - odliczanie”. Funkcjonuje on w odniesieniu do tych podmiotów, które zostały zarejestrowane w urzędzie skarbowym i są płatnikami podatku VAT a nie korzystają ze zwolnienia od tego podatku. Podatek ten wprowadzono w 1993 roku Ustawą z dnia 8 stycznia o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym ^{7/} W ustawie podatkiem VAT nie objęto rolników, a sprzedaż płodów rolnych zwolniono od tego podatku. Takie rozwiązanie nie nakładało wprawdzie na rolników żadnych obowiązków, jednak było dla nich mało korzystne ze względów ekonomicznych. Musieli bowiem płacić VAT w cenach nabywanych towarów i usług potrzebnych do prowadzenia działalności rolniczej, przykładowo w cenach materiałów budowlanych czy energii elektrycznej. Ponieważ jednak pozostawali poza regulacją tego podatku nie mieli możliwości odliczenia podatku VAT płaconego w cenach kupowanych towarów i usług. Posiada on tę istotną zaletę, że każdy kto prowadzi działalność gospodarczą i płaci z tego tytułu podatek od wartości dodanej może go sobie odliczyć i odebrać w urzędzie skarbowym. Możliwość odliczenia VAT-u stanowi spore udogodnienie dla przedsiębiorców, toteż do pomysłu wprowadzenia go dla rolników szybko przekonało się lobby rolnicze. Nie bez znaczenia był tu przykład Unii Europejskiej.

W ramach dostosowywania naszego prawa do wymogów unijnych Ustawą z 20 lipca 2000 roku zmieniono dotychczasowe przepisy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym ^{8/}. W ten sposób wprowadzono do polskiego systemu podatku VAT konstrukcję tzw. zryczałtowanej formy zwrotu podatku VAT dla rolników oraz dokonano opodatkowania sprzedaży produktów rolnych 3% stawką. Ustawa zdefiniowała działalność rolniczą jako produkcję roślinną i zwierzęcą, podając jednocześnie szereg przykładów z nią związanych, chodziło między innymi o produkcję warzywniczą, roślin ozdobnych, hodowlę zwierząt futerkowych, jedwabników, prowadzenie pasiek oraz sprzedaż produktów gospodarki leśnej i łowieckiej z wyjątkiem sprzedaży drewna. Na mocy Ustawy rolników podzielono na dwie grupy:

* rolników ryczałtowych, którzy nie są podatnikami VAT i przy sprzedaży swoich produktów korzystają ze zwolnienia z tego podatku a mimo to mają możliwość otrzymywania częściowego, zryczałtowanego zwrotu podatku naliczonego przy dokonywanych przez nich zakupach;

* rolników rozliczających się na zasadach ogólnych, którzy mają możliwość odzyskania na zasadach ogólnych podatku naliczonego przy dokonywanych przez nich zakupach towarów i usług.

Z chwilą wejścia w życie regulacji dotyczących VAT, wszyscy rolnicy uzyskali status rolników ryczałtowych z wyjątkiem tych, którzy mają obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych, czy osób fizycznych, których przychody

netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 800.000 euro. Rolnikiem ryczałtowym jest zatem ten, kto nie ma obowiązku prowadzenia ksiąg rachunkowych zgodnie z ustawą o rachunkowości i nie zrezygnował z możliwości zwolnienia od VAT. Poza tym nie dolicza on do ceny sprzedawanych produktów 3% VAT, ale przy sprzedaży produktów wymienionych w załączniku do ustawy przysługuje od kupującego zryczałtowany zwrot podatku. Na kupującym - płatniku VAT - ciąży obowiązek doliczenia do ceny produktu kwoty zryczałtowanego zwrotu podatku i przekazania jej rolnikowi. Otrzymanego podatku rolnik nie musi odprowadzać do urzędu skarbowego ponieważ jest to dla niego rekompensata za podatek zapłacony przy zakupie środków produkcji. Tak więc zwolnienie od podatku VAT ma miejsce wtedy gdy spełnione są dwa warunki:

- * rolnik ma status rolnika ryczałtowego;
- * sprzedaje produkty wymienione w ustawie.

Przyjęcie takiego rozwiązania ma na celu umożliwienie rolnikom odzyskania części wydatków związanych z nabyciem opodatkowanych środków produkcji rolnej. Kwota zryczałtowanego zwrotu podatku nie jest składnikiem ceny w rozumieniu ustawy o cenach. Jest ona dodatkowym elementem należności rolnika ryczałtowego z tytułu sprzedaży przez niego produktów. Podatnik VAT będący nabywcą produktów rolnych jest zobowiązany do wystawienia faktury dokumentującej sprzedaż tych produktów. Jest to rozwiązanie szczególne ponieważ nakłada obowiązek wystawienia faktury na kupującego a nie sprzedającego. Rolnik ryczałtowy ma obowiązek:

- * założyć rachunek bankowy na który podatnicy nabywający produkty rolne będą mogli wpłacać należności;
- * przyjmować od nabywców produktów rolnych faktury oraz przechowywać je przez okres 5 lat;
- * dysponować przy sprzedaży dokumentem tożsamości i udostępnić kupującemu swoje dane.

W grupie obowiązków najważniejsze jest posiadanie rachunku bankowego na który będą wpływać wszystkie należności z tytułu sprzedaży. Nabywca produktów od rolnika ryczałtowego może odzyskać kwotę zryczałtowanego zwrotu podatku należną rolnikowi tylko wtedy, gdy wykaże, że pieniądze te przekazał na jego rachunek bankowy. Tak więc pośrednicy kupujący towary od rolników nie będą chcieli nabywać produktów od tych, którzy takich rachunków nie posiadają, ponieważ tracą możliwość odzyskania kwoty zwrotu podatku⁹ / Przejście na ogólne zasady opodatkowania VAT może nastąpić jedynie wtedy kiedy rolnik ryczałtowy spełnia jednocześnie następujące warunki:

* osiągnie za poprzedni rok podatkowy wartość sprzedaży produktów rolnych przekraczającą 20.000 złotych;

* dokona zgłoszenia rejestracyjnego w urzędzie skarbowym. Może być ono zrealizowane wyłącznie przez jedną osobę na którą wystawiane będą faktury przy zakupie towarów i usług i która będzie wystawiała faktury przy sprzedaży produktów rolnych;

* rozpocznie prowadzenie ewidencji sprzedaży i zakupu towarów i usług.

Korzyści wynikające z rozliczania podatku VAT na zasadach ogólnych są niewątpliwe. Rolnik może otrzymać zwrot nie tylko zryczałtowanego podatku w wysokości 3% ale również podatku od zakupionych materiałów budowlanych, energii itp., gdzie stawka jest wyższa i wynosi 7% lub 22%. Jeżeli natomiast rolnik ryczałtowo zrezygnuje ze zwolnienia z VAT to dopiero po upływie 3 lat od daty tej rezygnacji i przejścia na ogólne zasady opodatkowania będzie mógł ponownie skorzystać ze zwolnienia. Podjęcie takiej decyzji oznacza, że przez co najmniej 3 lata rolnik musi być podatnikiem opodatkowanym na zasadach ogólnych, gdzie obowiązki są takie same jak innych podatników rozliczających VAT.

Dla rolników, którzy zrezygnowali ze zwolnienia od podatku i zdecydowali się na opodatkowanie swojej sprzedaży na zasadach ogólnych, a dokonują wyłącznie sprzedaży produktów rolnych przewidziano możliwość rozliczania się z podatku za okres kwartału, w terminie do 25 dnia miesiąca następującego po kwartale w którym powstał obowiązek podatkowy. Aby skorzystać z tej możliwości rolnik musi wcześniej powiadomić urząd skarbowy. Zwrot podatku naliczanego od dokonanych zakupów będzie następował z opóźnieniem w porównaniu do sytuacji rozliczania się za okresy miesięczne. Dokonanie wyboru rozliczenia kwartalnego powoduje, że ponownie do składania deklaracji VAT za okresy miesięczne można powrócić po upływie czterech kwartałów^{10/}.

W celu całkowitego dopasowania rozwiązań podatkowych zastosowanych w polskim rolnictwie do wymogów Unii Europejskiej potrzebne są jeszcze kolejne zmiany. W ramach podatku od wartości dodanej stawka winna wzrosnąć z 3% do 22%, a zerowa stawka podatku VAT obejmująca niektóre towary stosowane przy produkcji rolnej również powinna wzrosnąć do poziomu 22%.

*- dr, - Instytut Ekonomii Uniwersytetu Łódzkiego

BIBLIOGRAFIA

- Brzeziński B., Prawo podatkowe, Toruń 1996
- Głuchowski J., Polskie prawo podatkowe, PWN, Warszawa 1993
- Handor D., Zwolnienia, odliczenia i obniżki podatków lokalnych, Wspólnota, nr 7, 1999
- Owsiak S., Finanse publiczne. Teoria i praktyka, PWN, Warszawa 2000
- Podstawka M., Podatek jako instrument interwencjonizmu rolniczego, Wieś i Rolnictwo, nr 1, 1994
- Podstawka M., Ocena ekonomicznych zasad wymiaru podatku rolnego w Polsce, Wieś i Rolnictwo, nr 2, 1994
- Podstawka M., Propozycje zmian systemowych w opodatkowaniu rolnictwa w Polsce, Wieś i Rolnictwo, nr 3, 1994
- Ustawa z dnia 8 stycznia 1993 roku o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, Dziennik Ustaw nr 11, poz. 50 z 1993 roku
- Ustawa z dnia 20 lipca 2000 roku o zmianie dotychczasowych przepisów o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, Dziennik Ustaw nr 68, poz. 805 z 2000 roku
- Wypych M., Finanse i instrumenty finansowe, Absolwent, Łódź 1997
- Zubrzycki J., VAT w rolnictwie, Przegląd podatkowy nr 9, 2000
- Zubrzycki J., VAT w rolnictwie, Przegląd podatkowy nr 10, 2000.

Przypisy

1. M. Podstawka, Podatek jako instrument interwencjonizmu rolniczego, Wieś i Rolnictwo, nr 1, 1994
2. J. Głuchowski, Polskie prawo podatkowe, PWN, Warszawa 1993, s. 5, oraz: M. Wypych, Finanse i instrumenty finansowe, Absolwent, Łódź 1997, s. 224.
3. S. Owsiak, Finanse publiczne. Teoria i praktyka, PWN, Warszawa 2000
4. M. Podstawka, Ocena ekonomicznych zasad wymiaru podatku rolnego w Polsce, Wieś i Rolnictwo, nr 2, 1994.
5. Por. D. Handor, Zwolnienia, odliczenia i obniżki podatków lokalnych, Wspólnota, nr 7, 1999.
6. M. Podstawka, Propozycje zmian systemowych w opodatkowaniu rolnictwa w Polsce, Wieś i Rolnictwo, nr 3, 1994.
7. Ustawa z dnia 8 stycznia 1993 roku o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, Dziennik Ustaw nr 11, poz. 50 z 1993 roku.
8. Ustawa z dnia 20 lipca 2000 roku, Dziennik Ustaw nr 68, poz. 805.
9. J. Zubrzycki, VAT w rolnictwie, Przegląd podatkowy, nr 9, 2000, s. 1,5-6.
10. J. Zubrzycki, VAT w rolnictwie, Przegląd podatkowy, nr 10, 2000, s. 1, 6-9.